

Identifying and Ranking Effective Behavioral Factors on Students' Entrepreneurship in Iranian Physical Education Schools

Hadi Pourhaji¹, Ebrahim Alidoust Ghahfarrokhi^{2*}, Mehrzad Hamidi³

¹ PhD Student, Department of Sports Management, University of Tehran, Kish International Campus, Kish, Iran.

^{2,3} Associate Professor, Department of Sports Management, Faculty of Physical Education and Sport Science, University of Tehran, Tehran, Iran.

ARTICLE INFO

Received: 12.03.2021
Revised: 12.31.2021
Accepted: 01.18.2022

Keyword:
Entrepreneurship
Behavioral factors
Students
Physical education schools

***Corresponding Author:**
Ebrahim Alidoust Ghahfarrokhi
Email: e.alidoust@ut.ac.ir

ABSTRACT

The aim of this study was to identify and rank behavioral factors affecting students' entrepreneurship in physical education schools in the country with a fuzzy hierarchical analysis approach. The present research was applied research in terms of orientation and purpose, and in terms of nature and method of data collection, it was descriptive-survey. A combination of qualitative and quantitative data types were used. The statistical population of this research included 40 officials and technical and professional experts of the Ministry of Education, officials and technical and professional experts in the Educational Research and Planning Organization, and the Vice-Chancellor of Physical Education and Health of the Provinces, of which 20 people were selected to participate in the research by purposeful sampling. The behavioral factors affecting the entrepreneurship of physical education conservatories of the country were identified through the review of the subject literature and the background of the research, as well as a survey of experts in the field of study. In order to weight and prioritize the behavioral factors effective entrepreneurship of students of physical education schools in the country, Chang's fuzzy hierarchical analysis technique and Excel software were used. Based on the results of the current research, six important behavioral factors affecting the entrepreneurship of students of physical education schools in the country were identified as follows in the order of priority: the existence of a constructive culture in the school (0.4629), individual and personality characteristics of students and parents of the school (0.1914), gender of students (0.1503), playing a leadership role instead of management by school parents (0.0987), the existence of an effective communication system between school parents and students (0.0757), and effective and continuous interaction of school parents with students' parents (0.0210). The findings of this research can be useful and used by the Ministry of Education, Ministry of Sports and Youth, and officials and students of the country's physical education schools.

EXTENDED ABSTRACT

Introduction

Today, paying attention to sports and physical education of students is one of the most important approaches in many countries of the world. In Iran, although in upstream documents such as the general policies of reforming the education system and the general policies of the 6th Development Plan, physical education and student sports are emphasized, there is still no codified and coherent educational programs in this regard and perhaps more serious attention to this issue of physical education of students can only be paid in the physical education schools in Iran. These physical education schools were established in order to train the required human resources for physical education sector of the country. However, in Iranian physical education schools for various reasons such as the lack of a precise definition of the implementation mechanism and operational transparency in the upstream documents, lack of a trustee and a single policy center, non-implementation of the approved laws, and lack of facilities and suitable equipment there is not a very clear future for these education schools in practice. Perhaps the existence of this problem can be found in proposition 24 of the statement of values of Fundamental Transformation of Education Document in which entrepreneurship is clearly emphasized but not firmly implemented. One of the main goals of establishing education schools was to cultivate entrepreneurial graduates, but this has been neglected. Therefore, if we want to follow the discussion of entrepreneurship in the field of physical education in the country seriously, it is necessary to pay attention to this issue in the educational system of physical education schools so that when the students graduate, they have entrepreneurial skills. On the other hand, the entrepreneurship of students of physical education schools grows under the influence of various factors such as behavioral factors which are most important because these factors include human and behavioral relationships that form the main content of physical education schools. Based on this, the main purpose of conducting this research was to identify and prioritize the behavioral factors that affect students' entrepreneurship in physical education schools in Iran.

Methodology

In terms of orientation and purpose, the present research was practical and in terms of nature and method of data collection, it was descriptive-survey and in terms of data type, it was a combination of qualitative and quantitative. The research duration was approximately 12 months, from the end of July 2018 to the end of July 2019. In this study, by investigating the literature, research background and as well as the survey of 20 experts in the field under study who were selected among the 40 experts at the Ministry of Education, experts in the Educational Research and Planning Organization, and the Deputy of Physical Education and Health Education of the Provinces by purposive sampling, the behavioral factors affecting the students' entrepreneurship in physical education schools were identified. In order to weight and prioritize these factors, the Chang fuzzy hierarchical analysis technique and Excel software were used.

Results and discussion

Six main behavioral factors affecting the entrepreneurship of students of physical education schools of the country were identified. Table 1 shows these factors and their prioritization.

Table 1. The results of calculating the weight and prioritizing the effective behavioral factors on the students' entrepreneurship in Iranian physical education schools

Behavioral Factors	Weight	Priority
Existence of a constructive culture in physical education schools	0.4629	1
Personal and personality characteristics of students and officials of physical education schools:	0.1914	2
Creativity	0.0406	1
Desire to innovate	0.0331	2
Being a risk taker	0.0275	3
Being independent	0.0222	4
Having an entrepreneurial attitude	0.0146	5
Having a spirit of success	0.0129	6
Having perseverance and self-confidence	0.0129	6
Having the power to tolerate active ambiguity	0.0114	7
Being motivated	0.0101	8
Having an internal locus of control	0.0060	9
Gender of students	0.1503	3
Playing the role of leadership instead of management by the officials of physical education schools	0.0987	4
Existence of effective communication system between students and officials of physical education schools	0.0757	5
Existence of effective and continuous interaction between the officials of physical education schools and parents of student	0.0210	6

Based on the results of the research data analysis, among the identified factors affecting the entrepreneurship of students of physical education schools in Iran, the existence of a constructive culture in physical education schools with a weight of 0.4629 was the first priority and the existence of effective and continuous interaction between the officials of physical education schools and parents of student with a weight of 0.0210 was the last priority.

Conclusion

The existence of a constructive culture in physical education schools and personal and personality characteristics of students and officials of physical education schools were

identified as the most important effective behavioral factors on the students' entrepreneurship in Iranian physical education schools. Therefore, the existence of a constructive and dynamic culture that is well developed between the management of the school, the teachers and instructors of the school and the students, enables creative and innovative behaviors of the instructors and students in the field of learning and teaching and help discover and nurture students' potential abilities and talents. This can lead to students becoming entrepreneurs after graduation. In addition, the efforts of teachers and trainers of physical education schools to know each individual student from the perspective of individuality and to understand what differentiates them from other students in order to develop and strengthen individual and personality characteristics related to student entrepreneurship can be effective in this field.

شناسایی و اولویت‌بندی عوامل رفتاری مؤثر بر کارآفرینی دانش‌آموزان هنرستان‌های تربیت بدنی

هادی پورحاجی^۱، ابراهیم علیدوست قهفرخی^{۲*}، مهرزاد حمیدی^۳

۱- دانشجوی دکتری، گروه مدیریت ورزشی، دانشگاه تهران، پردیس بین‌المللی کیش، کیش، ایران.
۲ و ۳- دانشیار، مدیریت ورزشی، گروه دانشکده تربیت بدنی و علوم ورزشی، دانشگاه تهران، تهران، ایران.

چکیده

این پژوهش با هدف شناسایی و اولویت‌بندی عوامل رفتاری مؤثر بر کارآفرینی دانش‌آموزان هنرستان‌های تربیت بدنی کشور با رویکرد تحلیل سلسله مراتبی فازی انجام شده است. این تحقیق براساس نوع جهت‌گیری و هدف پژوهشی کاربردی، از منظر ماهیت و نحوه گردآوری داده‌ها توصیفی-پیمایشی و به لحاظ نوع داده‌ها آمیخته کیفی-کمی بوده است. جامعه آماری این پژوهش شامل ۴۰ نفر از مسئولین و کارشناسان فنی و حرفه‌ای وزارت آموزش و پرورش، مسئولین و کارشناسان فنی و حرفه‌ای در سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش، و معاونت تربیت بدنی و سلامت آموزش و پرورش استان‌ها بوده است که از بین آنها ۲۰ نفر به روش نمونه‌گیری هدفمند انتخاب و در تحقیق شرکت داده شد. در این پژوهش از طریق بررسی ادبیات موضوع و پیشینه تحقیق و همچنین نظرسنجی از خبرگان حوزه مورد مطالعه به شناسایی عوامل رفتاری مؤثر بر کارآفرینی دانش‌آموزان هنرستان‌های تربیت بدنی کشور پرداخته شد. جهت وزن‌دهی و اولویت‌بندی عوامل رفتاری مؤثر بر کارآفرینی دانش‌آموزان هنرستان‌های تربیت بدنی کشور از تکنیک تحلیل سلسله مراتبی فازی چانگ استفاده شد و برای این منظور از نرم‌افزار اکسل استفاده گردید. این پژوهش ۶ عامل مهم رفتاری مؤثر بر کارآفرینی دانش‌آموزان هنرستان‌های تربیت بدنی کشور را شناسایی کرد که براساس نتایج پژوهش به ترتیب اولویت شامل وجود فرهنگ سازنده در هنرستان (۰/۴۶۲۹)، ویژگی‌های فردی و شخصیتی دانش‌آموزان و اولیای هنرستان (۰/۱۹۱۴)، جنسیت دانش‌آموزان هنرستان (۰/۱۵۰۳)، ایفای نقش رهبری به جای مدیریت از سوی اولیای هنرستان (۰/۰۹۸۷)، وجود نظام ارتباطات مؤثر بین اولیای هنرستان و دانش‌آموزان (۰/۰۷۵۷)، و تعامل مؤثر و پیوسته اولیای هنرستان با والدین دانش‌آموزان (۰/۰۲۱۰) هستند. نتایج این پژوهش می‌تواند برای وزارت آموزش و پرورش، وزارت ورزش و جوانان و مسئولین و دانش‌آموزان هنرستان‌های تربیت بدنی کشور سودمند باشد و مورد استفاده قرار گیرد.

اطلاعات مقاله

دریافت مقاله: ۱۴۰۰/۰۳/۲۳

بازنگری مقاله: ۱۴۰۰/۰۷/۰۷

پذیرش مقاله: ۱۴۰۰/۰۸/۱۶

کلید واژگان:

کارآفرینی
عوامل رفتاری
دانش‌آموزان
هنرستان تربیت بدنی

*نویسنده مسئول: ابراهیم علیدوست
قهفرخی

پست الکترونیکی:
e.alidoust@ut.ac.ir

مقدمه

امروزه توجه به ورزش و تربیت بدنی در میان جمعیت دانش‌آموزی از مهمترین رویکردها در بسیاری از کشورهای جهان است و تاکید اصلی بر ورزش از دوره ابتدایی وجود دارد و آموزش تربیت بدنی بر اساس رشد جسمانی دانش‌آموزان صورت می‌گیرد (محمدکاظمی و همکاران، ۲۰۱۲). این در حالی است که در ایران اگرچه در بخش ۵ سند برنامه درسی ملی آمده است که حوزه سلامت و تربیت بدنی در پی برقراری سلامت کامل جسمی و روانی دانش‌آموزان به مثابه امانت الهی و به‌کارگیری روش‌های درست انجام دادن فعالیت‌های جسمانی، ارتقای توانایی‌های بدنی و حرکتی، تبیین روش‌های تفریحی سالم و ترویج بهداشت و اصول سالم زیستن و پیشگیری از مبتلا شدن به بیماری و معلولیت و توانمندسازی افراد در تسلط بر رفتار خود و حفظ سلامت است و در سایر اسناد بالادستی هم نظیر سیاست‌های کلی ایجاد تحول در نظام آموزش و پرورش و سیاست‌های کلی برنامه ششم توسعه بر تربیت بدنی و ورزش دانش‌آموزی تاکید شده است؛ اما دفتر تربیت بدنی و فعالیت‌های ورزشی هنوز تحلیلی دقیق از وضعیت موجود و چالش‌های پیش‌رو ندارد (حمیدی و همکاران، ۲۰۱۷) و نقشه راه و برنامه‌های آموزشی مدون و منسجمی در این خصوص وجود ندارد (محمدکاظمی و همکاران، ۲۰۱۲) و توجه جدی‌تر به مسأله تربیت بدنی دانش‌آموزان را شاید بتوان تنها در هنرستان‌های تربیت بدنی کشور دنبال کرد.

درحقیقت سابقه فعالیت هنرستان‌های تربیت بدنی به تحولات دهه ۱۳۷۰ شمسی در ساختار آموزشی وزارت آموزش و پرورش و ایجاد شاخه تحصیلی کار دانش با هدف آموزش تربیت بدنی با محوریت فعالیت‌های عملی باز می‌گردد که تربیت نیروهای انسانی مورد نیاز بخش تربیت بدنی کشور، تربیت نیروهای مستعد و ایجاد پشتوانه برای تیم‌های ورزشی محلی، منطقی‌های و ملی، و آماده کردن افراد واجد شرایط جهت ورود به مراکز تربیت معلم و دانشگاه‌ها در رشته تربیت بدنی را در سرلوحه کار خود قرار دادند. با این وجود بعد از گذشت چند دهه از زمان فعالیت هنرستان‌های تربیت بدنی کشور از دهه ۷۰ شمسی هنوز به دلایل مختلفی از جمله عدم تعریف دقیق ساز و کار اجرا و شفافیت عملیاتی در اسناد بالادستی (مهدی و بارانی، ۲۰۲۰)، نداشتن متولی و مرکز سیاست‌گذاری واحد، اجرایی نشدن قوانین مصوب، بی‌توجهی به نیروی انسانی آموزش‌دهنده، فقدان امکانات و تجهیزات مناسب و ... (حسین‌پور، ۲۰۱۸) نمی‌توان آینده چندان روشنی در عمل برای این هنرستان‌ها متصور شد. حال سوال اصلی این است که مشکل را باید در کجا دنبال کرد و چرا با وجود این‌که در سند تحول بنیادین آموزش و پرورش اهداف والایی برای نظام تعلیم و تربیت کشور ترسیم شده است که در نهایت قرار است خروجی آموزش و پرورش به شهروندانی بامهارت بینجامد، اما سال‌هاست که خروجی‌های آموزش و پرورش مطابق با آنچه در اسناد بالادستی ترسیم شده است، سنخیت چندانی ندارد. پاسخ به این سوال را شاید بتوان در گزاره ۲۴ بیانیه ارزش‌های سند تحول بنیادین آموزش و پرورش جستجو کرد. در این گزاره اگرچه به‌وضوح بر روحیه کارآفرینی، کسب شایستگی‌های عام حرفه‌ای و مهارتی و هنری زمینه‌ساز کار مولد در نظام تعلیم و تربیت کشور اشاره شده است و در بخشی از راهبردهای کلان این سند در بند ششم، به خلاقیت و نوآوری و نظریه‌پردازی و مستندسازی تجربیات علمی تربیتی بومی در نظام تعلیم و تربیت رسمی عمومی تأکید شده است (دبیرخانه شورای عالی انقلاب فرهنگی، ۲۰۱۱)؛ اما آشکار است که در عمل آنچنان که باید این مسأله مورد توجه نبوده است و عزم راسخی در عملی کردن آن وجود نداشته است. این موضوع در مورد هنرستان‌های تربیت بدنی هم صادق است و در واقع بسیاری از مشکلاتی را که دانش‌آموزان هنرستان‌های تربیت بدنی کشور بعد از دیپلم با آن مواجه می‌شوند باید عدم توجه و آگاهی به این موضوع دانست که یکی از هدف‌های اصلی تأسیس هنرستان، پرورش فارغ‌التحصیلان کارآفرین بوده است که به‌طور جدی از سوی هنرستان‌های تربیت بدنی کشور مورد توجه قرار نگرفته است و این مسئله به‌درستی درک نشده است که هنوز هدف اصلی هنرستان همانا حرفه و مهارت‌آموزی و کارآفرینی با حداقل مدرک دیپلم و نه لزوماً ورود به دانشگاه است (حسین‌پور، ۲۰۱۸).

از سویی اهمیت توجه به مسأله کارآفرینی در نظام آموزش و پرورش و زیرنظام‌های آن و از جمله هنرستان‌های تربیت بدنی امروزه یک ضرورت اجتناب‌ناپذیر است، چراکه کارآفرینی در نظام آموزش و پرورش از یک سو به شناسایی و بهره‌برداری مؤثر از کلیه منابع درونی و بیرونی نظام آموزشی منجر می‌شود و از سوی دیگر موجب ایجاد فرصت‌های جدید یاددهی و یادگیری می‌گردد. درک این مهم باعث شده است که کشورهای پیشرفته در همه پایه‌های تحصیلی آموزش کارآفرینی را محور اساسی در برنامه‌های خود قرار دهند و با این کار عملاً به دانش‌آموزان بیاموزند که چگونه در حین یادگیری علم، کار کنند. درحقیقت آنها به‌خوبی دریافته‌اند که آموزش کارآفرینی در برنامه درسی مدارس موجب غنی‌سازی تجارب یادگیری فراگیران و افزایش ارتباط میان مدرسه و صنعت است و بدین‌لحاظ معتقدند کارآفرینی باید نقطه آغاز برنامه درسی قرار گیرد (یعقوبی نجف‌آبادی، ۲۰۱۰)؛ ضمن این‌که پژوهشگران نیز این مسأله را مورد تأیید قرار داده‌اند.

(الرت و همکاران، ۲۰۱۵)^۱ در پژوهشی که در زمینه آموزش‌های کارآفرینی در دبیرستان‌های سوئد انجام دادند، دریافته‌اند که در سوئد اثرات طولانی‌مدت آموزش کارآفرینی در دبیرستان‌های این کشور در عملکردهای کارآفرینانه دانش‌آموزان در دوران پسا دبیرستان همچنان وجود دارد. (پاچو و پالیناس، ۲۰۱۱)^۲ هم نشان دادند آموزش رسمی کارآفرینی در سنین ابتدایی بر نگرش دانش‌آموزان اثر دارد و از طرفی تأثیر مستقیمی بر آینده شغلی و موفقیت آنها در بزرگسالی دارد. همچنین در حیطه تربیت بدنی مدارس هم برای نمونه، انجمن ورزش مدارس استرالیا در ماموریت خود، جذب دانش‌آموزان به فعالیت‌های ورزشی مدرسه را به‌صورت منظم و به منظور نمایش استعدادهاى خاص و تحقق پتانسیل کامل دانش‌آموزان در سرلوحه کار خود قرار داده است که کارآفرینی را هم مدنظر قرار می‌دهد (انجمن ورزش مدارس استرالیا ۲۰۲۳-۲۰۲۱)^۳. این در حالی است که در ایران علی‌رغم تأکید اسناد بالادستی بر مسأله کارآفرینی در نظام آموزش و پرورش، در سطح مدارس آشنایی با کارآفرینی و کسب و کارها در برنامه‌های درسی تنها با استفاده از الگوی موضوع‌محوری انجام می‌شود و اثری از شغل‌محور بودن دیده نمی‌شود (بهمنی و همکاران، ۲۰۲۰) و این موضوع در مورد هنرستان‌های تربیت بدنی کشور هم وجود دارد. بنابراین چنانچه بخواهیم بحث کارآفرینی در حوزه تربیت بدنی را در کشور جدی بگیریم ضرورت دارد این مهم از دوران مدرسه و به‌ویژه در هنرستان‌های تربیت بدنی مورد توجه قرار گیرد و سیستم آموزشی در این هنرستان‌ها به سمتی هدایت شود که وقتی دانش‌آموزان فارغ‌التحصیل می‌شوند مهارت‌های کارآفرین را داشته باشند. لذا تحقق این امر، با توجه به این‌که ورزش به اندازه کافی چند بعدی است (پاتس و توماس، ۲۰۱۸)^۴، نیازمند تلاش‌های پژوهشی شامل بازخوانی و کشف رویکردهای جدیدی است که مستلزم کارآفرینی باشد و از آنجا که کارآفرینی به‌عنوان پدیده‌ای فرابخشی و چندوجهی در محیط ایزوله رشد نمی‌کند (هولینکا، ۲۰۱۵)^۵، ضروری است عوامل مختلف تأثیرگذار بر کارآفرینی دانش‌آموزان هنرستان‌های تربیت بدنی کشور مورد بررسی قرار گیرد. از طرفی در بحث عوامل مؤثر بر کارآفرینی، عوامل رفتاری از جمله مهم‌ترین‌ها هستند؛ چرا که عوامل رفتاری شامل عوامل انسانی و روابط انسانی و هنجارهای رفتاری، ارتباطات غیررسمی و الگوهای خاص به هم پیوسته‌ای می‌شوند که محتوای اصلی یک سازمان را تشکیل می‌دهد که درواقع پویایی‌بخش و زنده سازمانی تلقی می‌شوند (دهقان و همکاران، ۲۰۱۲). بررسی پیشینه تحقیقات انجام شده در زمینه کارآفرینی مدارس کشور نشان می‌دهد نوعی بخشی‌نگری در این حوزه وجود دارد و محققان تنها جنبه‌های خاصی از کارآفرینی را در مدارس کشور مورد بررسی قرار داده‌اند؛ برای نمونه (شاکری سیه‌کمری و همکاران، ۲۰۱۸) به شناسایی ذهنیت معلمان کارآفرین نسبت به عوامل مرتبط با ترویج فرهنگ

¹ Elert

² Paço & Palinhas

³ School Sport Australia

⁴ Potts & Thomas

⁵ Holiienka

کارآفرینی در مدارس شهر تبریز و (عبداللهی و همکاران، ۲۰۱۷) به تحلیل ویژگی‌های شخصیتی کارآفرینی در بین دانش‌آموزان پایه نهم دوره اول آموزش متوسطه استان کردستان پرداخته‌اند. علاوه بر این، بررسی پیشینه تحقیق حاکی از عدم توجه پژوهشگران به مسأله کارآفرینی در حوزه تربیت بدنی مدارس و هنرستان‌های تربیت بدنی کشور بوده است و تنها چند تحقیق عوامل رفتاری مؤثر بر کارآفرینی را در ورزش کشور مورد مطالعه قرار داده‌اند که جامع نگر نیستند. برای نمونه (گودرزی و همکاران، ۲۰۱۶) عوامل رفتاری مؤثر در ارتقاء کارآفرینی دانشجویان مدیریت ورزشی کشور و (صادقی و همکاران، ۲۰۱۵) عوامل رفتاری مؤثر بر توسعه کارآفرینی در ورزش کشور را مطالعه کرده‌اند. بنابراین از آنجا که تحقیقات میدانی در زمینه بررسی عوامل رفتاری مؤثر بر کارآفرینی دانش‌آموزان هنرستان‌های تربیت بدنی انجام نشده است و با علم به این که یکی از مهم‌ترین وظایف هنرستان‌های تربیت بدنی در کشور، تربیت فارغ‌التحصیل کارآفرین و همچنین تربیت نیروی انسانی مورد نیاز بخش تربیت بدنی کشور و ایجاد پستوانه برای تیم‌های ورزشی محلی، منطقه‌ای و ملی می‌باشد، این سوال مطرح است که عوامل رفتاری مؤثر بر کارآفرینی دانش‌آموزان هنرستان‌های تربیت بدنی کشور چه عواملی هستند. از این‌رو هدف پژوهش حاضر این است تا با مطالعه مبانی و پیشینه موضوع و نظرسنجی از خبرگان این حوزه، به شناسایی و اولویت‌بندی عوامل رفتاری مؤثر بر کارآفرینی دانش‌آموزان هنرستان‌های تربیت بدنی کشور بپردازد و برای دو سوال اساسی زیر پاسخی بیابد تا از این طریق شرایط را برای ایجاد و توسعه این عوامل در هنرستان‌های تربیت بدنی کشور زمینه‌سازی نماید:

- ۱- عوامل رفتاری مؤثر بر کارآفرینی دانش‌آموزان هنرستان‌های تربیت بدنی کشور کدامند؟
- ۲- اولویت‌بندی عوامل رفتاری مؤثر بر کارآفرینی دانش‌آموزان هنرستان‌های تربیت بدنی کشور چگونه است؟

روش‌شناسی تحقیق

این تحقیق براساس نوع جهت‌گیری و هدف پژوهشی کاربردی، از نظر ماهیت و نحوه گردآوری داده‌ها توصیفی-پیمایشی و به لحاظ نوع داده‌ها آمیخته کیفی- کمی بوده است که به روش تحلیل سلسله مراتبی فازی^۱ انجام شده است. این روش مسائل پیچیده را براساس آثار متقابل آنها و با استفاده از مقادیر زبانی و دانش فرد خبره مورد بررسی قرار می‌دهد و آنها را به شکلی ساده تبدیل کرده، به حل آن می‌پردازد. در سال ۱۹۹۲ الگوریتمی برای حل این روش با عنوان تکنیک تحلیل توسعه‌ای، توسط چانگ^۲ ارائه گردید و بعدها در سال ۱۹۹۶ توسط خود وی بهبود بخشیده شد. این تکنیک که یکی از مشهورترین الگوریتم‌های حل تحلیل سلسله مراتبی فازی است، بیش از هر روش دیگری برای محاسبات تحلیل سلسله مراتبی فازی مورد استفاده قرار گرفته است که اعداد مورد استفاده در این روش، اعداد مثلی فازی هستند و در این تحقیق هم از همین تکنیک استفاده شده است. دوره زمانی که داده‌های پژوهش در آن دوره جمع‌آوری، طبقه‌بندی و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفته است، به مدت تقریبی ۱۲ ماه و محدوده زمانی آن از اواخر تیرماه ۱۳۹۸ تا اواخر تیرماه ۱۳۹۹ خورشیدی بوده است. جامعه آماری این پژوهش که متمرکز بر شناسایی و اولویت‌بندی عوامل رفتاری مؤثر بر کارآفرینی دانش‌آموزان هنرستان‌های تربیت بدنی کشور بوده است، شامل مسئولین و کارشناسان فنی و حرفه‌ای وزارت آموزش و پرورش، مسئولین و کارشناسان فنی و حرفه‌ای در سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش، و معاونت تربیت بدنی و سلامت آموزش و پرورش استان‌ها به تعداد ۴۰ نفر بوده است که محققین از بین آنها به روش نمونه‌گیری هدفمند، ۲۰ تن خبره را در حوزه مورد مطالعه انتخاب و در پژوهش شرکت دادند.

در این پژوهش روند شناسایی عوامل رفتاری مؤثر بر کارآفرینی دانش‌آموزان هنرستان‌های تربیت بدنی کشور به این صورت بوده است که محققان بعد از مطالعه عمیق مبانی نظری و پیشینه تحقیق، عوامل رفتاری اولیه مؤثر بر کارآفرینی

¹ Fuzzy Analytic Hierarchy Process (FAHP)

² Chang

دانش‌آموزان هنرستان‌های تربیت بدنی کشور را بر پایه‌ی تعریف ارائه شده توسط (دهقان و همکاران، ۲۰۱۲) از عوامل رفتاری (عوامل انسانی، روابط و ارتباطات انسانی و هنجارهای رفتاری که در واقع پویایی‌بخش و زنده‌سازمانی تلقی می‌شوند) شناسایی و استخراج کردند. در مرحله‌ی بعد، این عوامل در یک فرم نظرسنجی با دو گزینه تأیید و عدم تأیید قرار داده شد و به ایمیل تمامی خبرنگاران پژوهش فرستاده شد و خبرنگاران پژوهش در مورد تأیید و یا عدم تأیید عامل‌های رفتاری مؤثر بر کارآفرینی دانش‌آموزان هنرستان‌های تربیت بدنی کشور اقدام کردند. همچنین در انتهای این فرم نظرسنجی یک سوال باز قرار داده شد و از خبرنگاران پژوهش خواسته شد چنانچه عوامل رفتاری مؤثر دیگری بر کارآفرینی دانش‌آموزان هنرستان‌های تربیت بدنی کشور از دید ایشان وجود دارد که از سوی محققان پژوهش مورد توجه نبوده است، نوشته شود. در گام بعد پس از جمع‌آوری و بررسی فرم‌های نظرسنجی اولیه، چنانچه ۷۰ درصد خبرنگاران پژوهش (حداقل ۱۴ نفر از ۲۰ خبره) عاملی را مورد تأیید قرار داده بودند، آن عامل به‌عنوان عامل رفتاری مؤثر بر کارآفرینی دانش‌آموزان هنرستان‌های تربیت بدنی کشور نگه داشته شد و به همراه مجموع دیگر عوامل مطرح شده از سوی جمیع خبرنگاران پژوهش، در یک فرم نظرسنجی نهایی با دو گزینه تأیید و عدم تأیید قرار داده شد و خبرنگاران پژوهش در مورد تأیید و یا عدم تأیید عامل‌های رفتاری نهایی مؤثر بر کارآفرینی دانش‌آموزان هنرستان‌های تربیت بدنی کشور اقدام کردند. بعد از جمع‌آوری و بررسی فرم‌های نظرسنجی نهایی، عواملی که توسط ۷۰ درصد خبرنگاران پژوهش (حداقل ۱۴ نفر از ۲۰ خبره) مورد تأیید قرار گرفته بودند، به‌عنوان عوامل رفتاری مؤثر بر کارآفرینی دانش‌آموزان هنرستان‌های تربیت بدنی کشور شناخته شدند.

پس از آن که عوامل رفتاری مؤثر بر کارآفرینی دانش‌آموزان هنرستان‌های تربیت بدنی کشور شناسایی شدند، اعداد مثلثی فازی تحقیق تعریف شد. جدول ۱ طیف ۹ تایی اعداد مثلثی فازی تحقیق را نشان می‌دهد. بنابراین طیف، نظر هر خبره به شکل یک عدد فازی مثلثی (l, m, u) نشان داده می‌شود که در این عدد فازی مثلثی u نشان‌دهنده کران بالا و بیشینه مقدار عدد فازی است؛ l نشان‌دهنده کران پایین و کمینه مقدار عدد فازی و m محتمل‌ترین مقدار یک عدد فازی است.

جدول ۱. طیف ۹ تایی اعداد مثلثی فازی تحقیق

اصطلاحات کلامی	مقادیر کلامی
به یک اندازه مهم	۱
بینابین	۲
کمی مهم‌تر	۳
بینابین	۴
نسبتاً مهم‌تر	۵
بینابین	۶
بسیار مهم‌تر	۷
بینابین	۸
کاملاً مهم‌تر	۹

در گام بعد پرسش‌نامه موسوم به پرسش‌نامه خبره که اساس آن مبتنی بر مقایسات زوجی برای هر سطح از سلسله مراتب است، طراحی گشت؛ بدین صورت که عوامل شناسایی شده به صورت دو به دو در جداولی قرار داده شدند تا به صورت زوجی و با استفاده از اعداد فازی مثلثی تعریف شده، با یکدیگر توسط خبرنگاران پژوهش مقایسه گردند. پرسش‌نامه خبره از طریق ایمیل برای تمامی ۲۰ خبره پژوهش ارسال گردید. طی چند هفته تمامی پرسش‌نامه‌های ارسال شده،

توسط خبرگان پژوهش تکمیل و برگشت داده شدند. در مرحله آخر، مجموع داده‌های پرسش‌نامه‌های خبره استخراج گردید و وارد نرم‌افزار Excel طراحی شده برای پیاده‌سازی و اجرای تکنیک سلسله مراتبی فازی چانگ گردید و وزن‌دهی و اولویت‌بندی عوامل رفتاری مؤثر بر کارآفرینی دانش‌آموزان هنرستان‌های تربیت بدنی کشور طی گام‌های زیر انجام شد:

- **گام ۱:** تشکیل ماتریس مقایسات فازی ادغام شده
 - **گام ۲:** بررسی شاخص نرخ ناسازگاری ماتریس مقایسات فازی ادغام شده
- نرخ ناسازگاری یکی از پارامترهای مهم در مقایسات زوجی است؛ این نرخ بیان می‌کند که آیا می‌توان به مقایسات اعتماد کرد یا خیر و با این‌که مقایسات زوجی از اعتبار مناسبی برخوردار هستند یا خیر. نرخ ناسازگاری از تقسیم شاخص ناسازگاری بر شاخص ناسازگاری تصادفی حاصل می‌شود که بایستی همواره از $0/1$ کوچکتر باشد. برای بررسی نرخ ناسازگاری ماتریس مقایسات فازی ادغام شده، دو نرخ ناسازگاری CRm و نرخ ناسازگاری CRg بررسی گردید. نرخ ناسازگاری CRm از تقسیم شاخص ناسازگاری برای ماتریس حاصل از درایه‌های میانی هر عدد فازی ماتریس مقایسات فازی ادغام شده بر شاخص ناسازگاری تصادفی میانی برای ماتریس با اندازه n (تعداد عوامل) حاصل گردید و نرخ ناسازگاری CRg هم از تقسیم شاخص ناسازگاری برای ماتریس حاصل از میانگین هندسی درایه‌های اول و سوم هر عدد فازی ماتریس مقایسات فازی ادغام شده بر شاخص ناسازگاری تصادفی میانگین هندسی برای ماتریس با اندازه n (تعداد عوامل) حاصل گردید.

- **گام ۳:** محاسبه مجموع فازی هر سطر ماتریس مقایسات فازی ادغام شده، مجموع فازی کل و معکوس مجموع فازی کل

مجموع فازی هر سطر ماتریس مقایسات فازی ادغام شده، یک عدد فازی است که هر درایه آن از مجموع مؤلفه‌های نظیر به نظیر اعداد فازی در هر سطر ماتریس مقایسات فازی ادغام شده حاصل گردید. همچنین عدد مجموع فازی کل، از جمع ستونی درایه‌های نظیر اعداد مجموع فازی سطرها حاصل شد و عدد معکوس مجموع فازی کل هم، از معکوس کردن درایه‌های عدد مجموع فازی کل حاصل گردید که در این مورد قانون این است که رقم حاصل از معکوس کردن درایه سوم عدد مجموع فازی کل در جایگاه درایه اول عدد معکوس مجموع فازی کل، رقم حاصل از معکوس کردن درایه میانی عدد مجموع فازی کل در جایگاه درایه میانی عدد معکوس مجموع فازی کل و رقم حاصل از معکوس کردن درایه اول عدد مجموع فازی کل در جایگاه درایه سوم عدد معکوس مجموع فازی کل قرار گیرد.

- **گام ۴:** محاسبه اعداد بسط مرکب فازی
- هر عدد بسط مرکب فازی، یک عدد فازی است که هر درایه آن از ضرب هر یک از درایه‌های مجموع فازی هر سطر ماتریس مقایسات فازی ادغام شده در درایه نظیر از عدد معکوس مجموع فازی کل حاصل گردید.

- **گام ۵:** بررسی درجه ارجحیت هر یک از مقادیر اعداد بسط مرکب فازی
 - **گام ۶:** محاسبه وزن نرمال نشده، وزن نرمال شده و وزن نهایی و اولویت‌بندی
- وزن نرمال نشده هر عامل (یا زیرعامل) به ترتیب همان اعداد مینیمم هر سطر ماتریس حاصل از بررسی درجه ارجحیت هر یک از مقادیر اعداد بسط مرکب فازی بودند؛ وزن نرمال شده هر عامل (یا زیرعامل) از تقسیم وزن نرمال نشده هر عامل (یا زیرعامل) بر مجموع ستون وزن نرمال نشده حاصل گردید؛ و وزن نهایی هر زیرعامل هم از ضرب وزن نرمال شده هر زیرعامل در وزن نرمال شده عامل اصلی حاصل گردید. در نهایت با توجه به وزن‌های به‌دست آمده، عوامل رفتاری مؤثر بر کارآفرینی دانش‌آموزان هنرستان تربیت بدنی کشور اولویت‌بندی شدند.

یافته‌ها

الف: عوامل رفتاری مؤثر بر کارآفرینی دانش‌آموزان هنرستان‌های تربیت بدنی کشور کدامند؟
جدول ۲ عوامل رفتاری شناسایی شده مؤثر بر کارآفرینی دانش‌آموزان هنرستان‌های تربیت بدنی کشور را نشان می‌دهد.

جدول ۲. عوامل رفتاری شناسایی شده مؤثر بر کارآفرینی دانش‌آموزان هنرستان‌های تربیت بدنی کشور

عوامل رفتاری	زیرعواملها	منابع
ویژگی‌های فردی و شخصیتی دانش‌آموزان و اولیای هنرستان‌های تربیت بدنی شامل:		(صادقی و همکاران، ۲۰۱۵)؛ (گودرزی و همکاران، ۲۰۱۶)؛ (عبداللهی و همکاران، ۲۰۱۷)؛ (حسینی و کشاورز، ۲۰۱۸)
	کانون کنترل درونی	(عبداللهی و همکاران، ۲۰۱۷)
	خلاقیت	(یتی و عزیزا، ۲۰۱۶) ^۱
	تمایل به نوآوری	(آلتینای و همکاران، ۲۰۱۲)؛ (صادقی و همکاران، ۲۰۱۵)
	قدرت تحمل ابهام فعال	(آلتینای و همکاران، ۲۰۱۲)؛ (عبداللهی و همکاران، ۲۰۱۷)
	ریسک‌پذیری	(آلتینای و همکاران، ۲۰۱۲)؛ (صادقی و همکاران، ۲۰۱۵)؛ (عبداللهی و همکاران، ۲۰۱۷)؛ (شاکری سیه‌کمری و همکاران، ۲۰۱۸)
	توفیق‌طلبی	(عبداللهی و همکاران، ۲۰۱۷)
	استقلال‌طلبی	(صادقی و همکاران، ۲۰۱۵)
	پشتکار و اعتماد به نفس	(آقاجانی و حسین‌زاده اطاقسرا، ۲۰۱۰)
	انگیزه	(نوه ابراهیم و تندسته، ۲۰۰۸)
	نگرش کارآفرینانه	(طغرابی و همکاران، ۲۰۱۹)
ایفای نقش رهبری به جای مدیریت از سوی اولیای هنرستان‌های تربیت بدنی		(میرکمالی، ۲۰۱۴)
وجود نظام ارتباطات مؤثر بین اولیای هنرستان‌های تربیت بدنی و دانش‌آموزان		(سیکولا-لینو و همکاران، ۲۰۱۰) ^۲
جنسیت دانش‌آموزان هنرستان‌های تربیت بدنی		(سانچز کانیزارس و فونتس گارسیا، ۲۰۱۰)؛ (سوختانلو، ۲۰۱۸)
وجود فرهنگ سازنده در هنرستان‌های تربیت بدنی		(شیم، ۲۰۱۰)؛ (سولسویک و همکاران، ۲۰۱۴)؛ (شاکری سیه‌کمری و همکاران، ۲۰۱۸)
تعامل مؤثر و پیوسته اولیای هنرستان‌های تربیت بدنی با والدین دانش‌آموزان		نظر خبرگان پژوهش

¹ Yetti & Azizah

² Altinay

³ Seikkula-Leino

⁴ Sánchez Cañizares & Fuentes García

⁵ Shim

⁶ Solesvik

ب: اولویت‌بندی عوامل رفتاری مؤثر بر کارآفرینی دانش‌آموزان هنرستان تربیت بدنی کشور چگونه است؟ جدول ۳ نتایج بررسی نرخ ناسازگاری مربوط به عوامل رفتاری و زیرعوامل ویژگی‌های فردی و شخصیتی دانش‌آموزان و اولیای هنرستان‌های تربیت بدنی را نشان می‌دهد.

جدول ۳. نتایج بررسی نرخ ناسازگاری

شاخص	مقادیر مطلوب	عوامل رفتاری	زیرعوامل ویژگی‌های فردی و شخصیتی دانش‌آموزان و اولیای هنرستان‌های تربیت بدنی
CR _m	<۰.۱	۰.۰۲۵۶	۰.۰۱۶۳
CR _g	<۰.۱	۰.۰۷۲۸	۰.۰۴۵۴
نتیجه		سازگار	سازگار

جدول ۴ وزن نرمال نشده، وزن نرمال شده و اولویت‌بندی عوامل رفتاری مؤثر بر کارآفرینی دانش‌آموزان هنرستان تربیت بدنی کشور را نشان می‌دهد.

جدول ۴. وزن نرمال نشده، وزن نرمال شده و اولویت‌بندی عوامل رفتاری مؤثر بر کارآفرینی دانش‌آموزان هنرستان تربیت بدنی کشور

اولویت‌بندی	وزن نرمال شده	وزن نرمال نشده	عوامل رفتاری
۱	۰.۴۶۲۹	۱.۰۰۰	وجود فرهنگ سازنده در هنرستان‌های تربیت بدنی
۲	۰.۱۹۱۴	۰.۴۱۴	ویژگی‌های فردی و شخصیتی دانش‌آموزان و اولیای هنرستان‌های تربیت بدنی
۳	۰.۱۵۰۳	۰.۳۲۵	جنسیت دانش‌آموزان هنرستان‌های تربیت بدنی
۴	۰.۰۹۸۷	۰.۲۱۳	ایفای نقش رهبری به جای مدیریت از سوی اولیای هنرستان‌های تربیت بدنی
۵	۰.۰۷۵۷	۰.۱۶۴	وجود نظام ارتباطات مؤثر بین اولیای هنرستان‌های تربیت بدنی و دانش‌آموزان
۶	۰.۰۲۱۰	۰.۰۴۵	تعامل مؤثر و پیوسته اولیای هنرستان‌های تربیت بدنی با والدین دانش‌آموزان
	۱.۰۰۰	۲.۱۶۰	مجموع

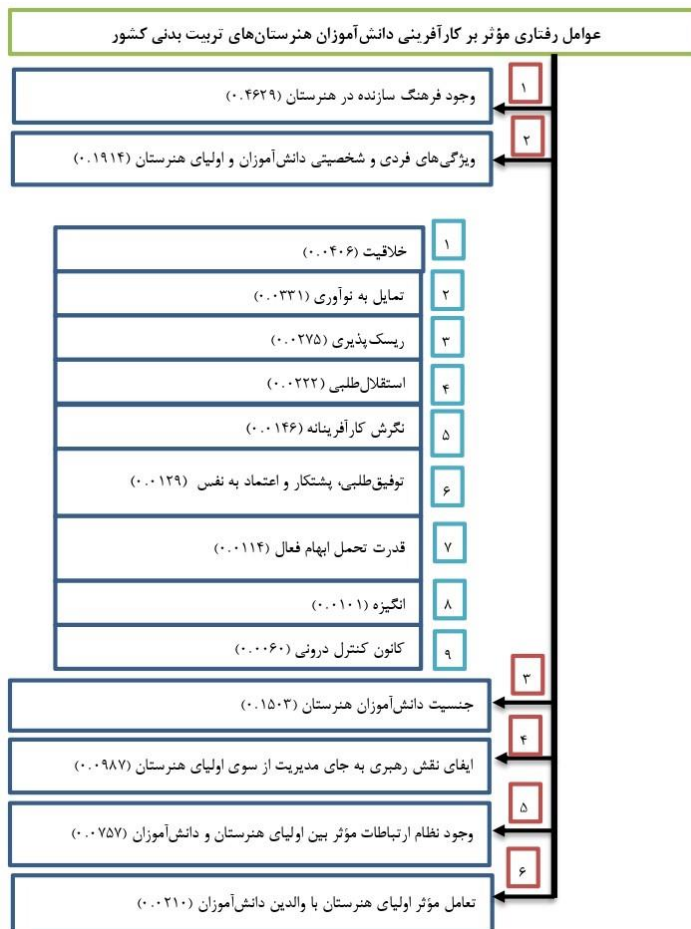
جدول ۵ وزن نرمال شده، وزن نهایی و اولویت‌بندی زیرعوامل ویژگی‌های فردی و شخصیتی دانش‌آموزان و اولیای هنرستان‌های تربیت بدنی را نشان می‌دهد.

جدول ۵. وزن نرمال نشده، وزن نرمال شده، وزن نهایی و اولویت‌بندی زیرعوامل ویژگی‌های فردی و شخصیتی دانش‌آموزان و اولیای هنرستان‌های تربیت بدنی

اولویت‌بندی	وزن نهایی	وزن نرمال شده	وزن نرمال نشده	زیرعامل
۱	۰.۰۴۰۶	۰.۲۱۲۲	۱.۰۰۰	خلاقیات
۲	۰.۰۳۳۱	۰.۱۷۳۰	۰.۸۱۵	تمایل به نوآوری
۳	۰.۰۲۷۵	۰.۱۴۳۸	۰.۶۷۸	ریسک‌پذیری
۴	۰.۰۲۲۲	۰.۱۱۶۰	۰.۵۴۷	استقلال‌طلبی

زیرعامل	وزن نرمال نشده	وزن نرمال شده	وزن نهایی	اولویت بندی
نگرش کارآفرینانه	۰.۳۵۹	۰.۰۷۶۲	۰.۰۱۴۶	۵
توفیق طلبی	۰.۳۲۱	۰.۰۶۸۱	۰.۰۱۲۹	۶
پشتکار و اعتماد به نفس	۰.۳۱۹	۰.۰۶۷۶	۰.۰۱۲۹	۶
قدرت تحمل ابهام فعال	۰.۲۸۱	۰.۰۵۹۷	۰.۰۱۱۴	۷
انگیزه	۰.۲۴۸	۰.۰۵۲۶	۰.۰۱۰۱	۸
کانون کنترل درونی	۰.۱۴۵	۰.۰۳۰۸	۰.۰۰۶۰	۹
مجموع	۴.۷۱۴	۱.۰۰۰	۰.۱۹۱۴	

شکل ۱ مدل عوامل رفتاری مؤثر بر کارآفرینی هنرستان‌های تربیت بدنی کشور را براساس نتایج پژوهش نشان می‌دهد.

شکل ۱. مدل عوامل رفتاری مؤثر بر کارآفرینی هنرستان‌های تربیت بدنی کشور

بحث و نتیجه‌گیری

براساس یافته‌های تحقیق وجود فرهنگ سازنده در هنرستان، ویژگی‌های فردی و شخصیتی دانش‌آموزان و اولیای هنرستان، جنسیت دانش‌آموزان هنرستان، ایفای نقش رهبری به جای مدیریت از سوی اولیای هنرستان، وجود نظام ارتباطات مؤثر بین اولیای هنرستان و دانش‌آموزان، و تعامل مؤثر و پیوسته اولیای هنرستان با والدین دانش‌آموزان ۶ عامل مهم رفتاری مؤثر بر کارآفرینی دانش‌آموزان هنرستان‌های تربیت بدنی کشور شناسایی شدند.

براساس نتایج تحقیق نخستین و مهم‌ترین عامل رفتاری مؤثر بر کارآفرینی دانش‌آموزان هنرستان‌های تربیت بدنی کشور، وجود فرهنگ سازنده در هنرستان‌های تربیت بدنی است. فرهنگ هنرستان تربیت بدنی، در واقع اندیشه‌هایی مشترک شامل فرضیات، ارزش‌ها و باورهایی است که به هنرستان‌های تربیت بدنی هویت می‌دهد و استانداردهایش را برای رفتار مورد انتظار منعکس می‌کند. از این‌رو این فرهنگ بایستی فرهنگی سازنده باشد تا بتواند به‌درستی اجزای هنرستان و اعضای آن را به هم پیوند دهد؛ چراکه یک فرهنگ سازنده قادر است انتظارات رفتاری و هنجارهای موفقیت، نوآوری، شایستگی، همکاری، حمایت و مسئولیت را در هنرستان دنبال کند و بر پاداش برای عملکرد تأکید نماید. درحقیقت وجود چنین فرهنگ سازنده و پویایی که به‌خوبی توانسته باشد بین مدیریت هنرستان، دبیران و مربیان هنرستان و دانش‌آموزان گسترش یافته باشد، به رفتارهای خلاقانه و نوآورانه مربیان و دانش‌آموزان در بحث یادگیری و آموزش اجر می‌نهد و از آن حمایت می‌کند و کشف توانایی‌ها و استعدادهای بالقوه دانش‌آموزان و بارورسازی آنها را از اهداف اصلی هنرستان قرار می‌دهد که این مسأله می‌تواند منجر به کارآفرین ساختن دانش‌آموزان پس از فارغ‌التحصیلی باشد. این نتایج با یافته‌های (شیم، ۲۰۱۰)، (سولسویک و همکاران، ۲۰۱۴)، (شاکری سپه‌کمری و همکاران، ۲۰۱۸) که بر نقش مؤثر فرهنگ در حوزه کارآفرینی تأکید کردند، از این حیث همسویی دارد. بنابراین، توصیه می‌شود مسئولین هنرستان‌های تربیت بدنی کشور در جهت ایجاد فرهنگ سازنده، پویا و مبتنی بر هدف اصلی تأسیس هنرستان‌ها که همانا تربیت فارغ‌التحصیلان کارآفرین است، تلاش کنند و این فرهنگ را در بطن سیاست‌ها و برنامه‌های تشویقی، ترویجی آموزشی و مهارتی در هنرستان‌های تربیت بدنی پیاده‌سازی و اجرا نمایند.

براساس نتایج تحقیق ویژگی‌های فردی و شخصیتی دانش‌آموزان و اولیای هنرستان‌های تربیت بدنی اولویت دوم عوامل رفتاری مؤثر بر کارآفرینی دانش‌آموزان هنرستان‌های تربیت بدنی را کسب کرد. این عامل خود شامل ۱۰ زیرعامل بود که ۵ زیرعامل خلاقیت، تمایل به نوآوری، ریسک‌پذیری، استقلال‌طلبی، و نگرش کارآفرینانه در رده‌های بالاتر رتبه‌بندی قرار گرفتند. درحقیقت خلاقیت به‌کارگیری توانایی‌های ذهنی برای ایجاد یا تبلور یک فکر یا ایده جدید و همچنین ترکیب ایده‌ها یا ایجاد پیوستگی بین ایده‌ها است. از این‌رو خلاقیت روحی است که در کارآفرینی دمیده می‌شود پس اگر بپذیریم هنرستان تربیت بدنی نقش بسزایی در رشد و پرورش خلاقیت دانش‌آموزان دارد، درمی‌یابیم که اولیای هنرستان‌های تربیت بدنی و به‌ویژه مربیان و دبیران هنرستان به دلیل داشتن ارتباط مستمر و مستقیم، اثرگذاری، الگو بودن و سازندگان فضا و شرایط علمی، عقلی و عاطفی با دانش‌آموزان دارای نقش‌ها و تأثیرگذارهایی هستند که می‌توانند به عنوان یک عنصر پایه‌ای و اساسی در پرورش و رشد خلاقیت دانش‌آموزان عمل نمایند و شرایط مناسبی را به وجود آورند که خلاقیت در دانش‌آموزان شکوفا گردد. از سویی وجود نوآوری در کارآفرینی به قدری ضروری است که می‌توان ادعا کرد کارآفرینی بدون آن وجود ندارد و خلاقیت نیز بدون نوآوری نتیجه‌ای در پی ندارد. از این‌رو عدم توجه به این مهم در هنرستان‌های تربیت بدنی باعث می‌گردد دانش‌آموزان منفعل بار آیند و کمتر تمایل به نوآوری در مسایل مختلف از جمله مهارت‌آموزی و کسب مهارت‌ها به شیوه‌های نوآورانه از خود نشان دهند و از نقشی فعال به نقشی منفعل برسند. بنابراین درک این مهم از سوی مربیان و دبیران هنرستان‌های تربیت بدنی و ایجاد ارتباط مؤثر با دانش‌آموزان و برخورد و بازخورد مناسب و آگاهی‌دهی هدف‌مند به دانش‌آموزان در قبال رفتار نوآورانه آنها در مسایل مختلف آموزشی و مهارت‌آموزی می‌تواند تا حد زیادی از نقش منفعل دانش‌آموزان در روند یادگیری و مهارت‌ها بکاهد و آنها را در مسیر

نوآوری بیشتر قرار دهد و در آینده از آنان کارآفرینانی شایسته بسازد. همچنین با توجه به این که ریسک‌پذیری یک ویژگی مهم در کارآفرینان هست، چنانچه روابط و برخورداری مربیان و دبیران هنرستان‌های تربیت بدنی در مواجهه با دانش‌آموزان ریسک‌پذیر به‌گونه‌ای باشد که این ویژگی در دانش‌آموزان در مسیر درست و حساب‌شده رشد و پرورش یابد، باعث می‌شود دانش‌آموزان شکست و عدم موفقیت را جزیی از روند کار و مسیر تلقی کنند و آن را به‌عنوان پل موفقیت ببینند و در آینده تمایل بیشتری به کارآفرینی داشته باشند. استقلال‌طلبی نیز یک ویژگی مهم دوران نوجوانی است که در این دوران بیشتر نمود پیدا می‌کند؛ از این‌رو مدیران، مربیان و دبیران هنرستان‌های تربیت بدنی باید آشنایی لازم را با ویژگی‌های نوجوانی داشته باشند و از مقابله و مخالفت و سرکوبی حس استقلال‌طلبی دانش‌آموزان خودداری کنند و در جهت ارضای سالم این ویژگی که نقش بسیار مهمی در بروز رفتار کارآفرینانه دارد، گام بردارند؛ چراکه دانش‌آموزانی که دارای حس استقلال‌طلبی بیشتر هستند، از توان رهبری بیشتری هم در فعالیت‌های مختلف برخوردار خواهند بود که این مسأله خود می‌تواند زمینه‌ساز کارآفرینی دانش‌آموزان در آینده باشد. همچنین برخورداری دانش‌آموزان هنرستان‌های تربیت بدنی از نگرش کارآفرینانه باعث می‌شود تا فرصت‌ها را بهتر درک کنند و خلاءها را ببینند. ضمن این‌که باید توجه داشت نگرش کارآفرینانه در دانش‌آموزان زمانی هدمندتر تقویت می‌گردد که این نگرش در اولیای هنرستان‌های تربیت بدنی هم وجود داشته باشد؛ چراکه وجود نگرش کارآفرینانه در اولیای هنرستان‌های تربیت بدنی می‌تواند از طریق تأثیر مثبتی که بر فضای حاکم بر هنرستان‌های تربیت بدنی، فرآیندهای تعلیم و تربیت، شیوه‌های تدریس و تعامل بین اولیای هنرستان و دانش‌آموزان می‌گذارد، باعث رشد بیشتر و نهادینه کردن نگرش کارآفرینانه در دانش‌آموزان تربیت بدنی شود و آنها را در مسیر کارآفرینی مؤثرتر در آینده قرار دهد. این نتایج با یافته‌های (آلتینای و همکاران، ۲۰۱۲)، (صادقی و همکاران، ۲۰۱۵)، (یتی و عزیزا، ۲۰۱۶)، (عبداللهی و همکاران، ۲۰۱۷)، (شاکری سیه‌کمری و همکاران، ۲۰۱۸) و (طغریایی و همکاران، ۲۰۱۹) که این ویژگی‌ها را مؤثر بر کارآفرینی می‌دانند، از این حیث همسویی دارد.

براساس نتایج تحقیق همچنین توفیق‌طلبی، پشتکار و اعتماد به نفس، قدرت تحمل ابهام فعال، انگیزه، و کانون کنترل درونی ۵ زیرعامل دیگر ویژگی‌های فردی و شخصیتی دانش‌آموزان و اولیای هنرستان‌های تربیت بدنی بودند که در مقایسه با ۵ زیرعاملی که پیش‌تر مورد بحث قرار گرفت در رتبه‌بندی پایین‌تری قرار گرفتند. با این وجود این عوامل فردی و شخصیتی نیز در کارآفرینی دانش‌آموزان هنرستان‌های تربیت بدنی مؤثر هستند. توفیق‌طلبی ابزاری است که انگیزش را از برون به درون انسان می‌کشد و کنترل را به خود فرد منتقل می‌کند. از این‌رو دانش‌آموزان توفیق‌طلب موقعیت‌هایی را ترجیح می‌دهند و طلب می‌کنند که مایلند برای پیدا کردن راه حل مسایل و مشکلاتی که ممکن است در فرایندهای مختلف یادگیری و مهارتی با آنها مواجهه شوند، شخصاً بر عهده بگیرند و مسئولیت داشته باشند. از سویی پشتکار و اعتماد به نفس انرژی و تعهد لازم برای کسب موفقیت را ایجاد می‌کند و بنابراین چنانچه تلاش و پشتکار دانش‌آموزان در فرایندهای یادگیری و مهارت‌آموزی از سوی دبیران و مربیان هنرستان‌های تربیت بدنی قدر نهاده شود، باعث می‌شود اعتماد به نفس دانش‌آموزان افزایش یابد و تلاش و پشتکار خود را در دست‌یابی به اهداف و موفقیت دو چندان کنند که این ویژگی خود می‌تواند در آینده منجر به قرارگیری دانش‌آموز در مسیر درست کارآفرینی باشد. همچنین توجه به ویژگی تحمل ابهام فعال در دانش‌آموزان باعث می‌شود آنها به طور اثربخش با شرایط و اطلاعات مبهم، ناقص، غیرقطعی، سازمان‌نیافته و غیرشفاف روبرو شوند و ضمن رفع ابهامات، آنها را به نفع خود تغییر دهند. از این‌رو در هنرستان‌های تربیت بدنی بایستی به دانش‌آموزان یاد داده شود نیازی به قطعیت ندارند و بیاموزند موقعیت محیط مطمئن، حاوی تمام جواب لازم نیست و عدم قطعیت به‌عنوان یک هنجار در زندگی چه در طول دوران تحصیل و چه پس از آن سدی در رسیدن به خواسته‌های آنان نمی‌باشد. همچنین دانش‌آموزان دارای انگیزه وقت و انرژی بیشتری در کسب مهارت‌ها به شیوهٔ خلاقانه از خود نشان می‌دهند و از این‌رو دبیران و مربیان هنرستان‌های تربیت بدنی با جهت‌دهی

درست به این ویژگی ارزشمند در دانش‌آموزان می‌توانند آنها را در مسیری قرار دهند که در آینده بتوانند تبدیل به کارآفرینی مستعد شوند. علاوه بر این از آنجا که فرد دارای کانون کنترل درونی رویدادها را ناشی از رفتار یا ویژگی‌های نسبتاً پایدار خود می‌داند؛ آن دسته از دانش‌آموزانی که دارای کانون کنترل درونی می‌باشند با درک این مهم که کنترل زندگی خود را شخصاً در دست دارند، موفقیت خود را معلول رفتار خود می‌دانند و با واقع‌بینی و برنامه‌ریزی دقیق از همان زمان تحصیل در هنرستان سعی می‌کنند آنچه را که از زندگی و شغل خود در آینده متصور هستند، تحقق بخشند و اگر آنچه که مورد انتظار آنها از زندگی و شغل آینده در محیط بیرونی یعنی جامعه است، وجود ندارد، این توانایی را در خود می‌بینند که آن را نه تنها برای خود خلق کنند؛ بلکه فراتر از آن دست به اقدام کارآفرینانه بزنند. این نتایج با یافته‌های (نوه ابراهیم و تندسته، ۲۰۰۸)، (آقاجانی و حسین‌زاده اطاقسرا، ۲۰۱۰)، (آلتینی و همکاران، ۲۰۱۲) و (عبداللهی و همکاران، ۲۰۱۷) که این ویژگی‌ها را مؤثر بر کارآفرینی می‌دانند، از این حیث همسویی دارد. البته باید اذعان داشت صرف وجود این ویژگی‌های فردی و شخصیتی تنها در دانش‌آموزان هنرستان‌های تربیت بدنی نمی‌تواند منجر به کارآفرین ساختن آنها در آینده شود، اما چنانچه این ویژگی‌ها در اولیای هنرستان‌های تربیت بدنی و به‌ویژه دبیران و مربیان آنها هم وجود داشته باشد، به دلیل ارتباط نزدیکی که آنها با دانش‌آموزان دارند، می‌توانند به طور مؤثرتری در جهت تربیت و پرورش کارآفرینی دانش‌آموزان هنرستان‌های تربیت بدنی عمل کنند. بنابراین، توصیه می‌شود معلمان و مربیان هنرستان‌های تربیت بدنی برای شناخت فرد فرد دانش‌آموزان از زاویه‌ی فردیت و درک وجوه متمایزی که ممکن است با دیگر دانش‌آموزان داشته باشند، به منظور توسعه و تقویت ویژگی‌های فردی و شخصیتی مرتبط با کارآفرینی دانش‌آموزان تلاش کنند.

براساس نتایج تحقیق، جنسیت دانش‌آموزان هنرستان‌های تربیت بدنی اولویت سوم را در بین عوامل رفتاری مؤثر بر کارآفرینی دانش‌آموزان هنرستان‌های تربیت بدنی کسب کرد. جنسیت ساختاری چندسطحی است که شامل باورهای فرهنگی و توزیع منابع در سطح کلان، الگوهای رفتاری در سطح کنش و رفتارهای متقابل، و نقش‌ها و هویت‌ها در سطح خرد است. درحقیقت برجسب‌های جنسیتی که برگرفته از نوعی نابرابری میان مرد و زن می‌باشد، در دامنه آموزش‌های پنهان و آشکار خانواده، نظام آموزش و پرورش، باورهای نادرست، انتظارات نقشی و مناسبات حاکم بر شرایط جامعه به زنان منتقل می‌شود. از این‌رو در بحث تأثیر جنسیت بر کارآفرینی، نظام آموزش و پرورش می‌تواند در از بین بردن این نابرابری‌های جنسیتی مؤثرتر عمل کند. این مهم به‌ویژه از دوران مدرسه و بالأخص در هنرستان‌های تربیت بدنی به دلیل اهدافی که از تاسیس آنها وجود داشته است، که از مهم‌ترین آنها تربیت فارغ‌التحصیلان کارآفرین بوده است، ملموس‌تر می‌باشد. بنابراین به مسئولین هنرستان‌های تربیت بدنی دخترانه توصیه می‌شود نگرش‌ها، فضای آموزشی و شیوه‌های آموزشی خود را به سمتی پیش ببرند که قابلیت‌های دانش‌آموزان دختر هم به اندازه دانش‌آموزان پسر در جهت هرچه بیشتر کارآفرینی در آینده باشد. همچنین تلاش در جهت رفع محدودیت‌های فرهنگی، اجتماعی و تصورات جامعه از تفاوت‌های جنسیتی از طریق فرهنگ‌سازی در هنرستان‌های تربیت بدنی و در سطحی وسیع‌تر یعنی جامعه با الگوسازی از زنان موفق کارآفرین فارغ‌التحصیل از هنرستان‌های تربیت بدنی کشور و استفاده مؤثر از رسانه‌های مختلف جمعی در این زمینه، می‌تواند گامی مؤثر در این راستا باشد. نتایج پژوهش از این نظر با نتایج (سانچز کانیزارس و فونتنس گارسیا، ۲۰۱۰) و (سوختانلو، ۲۰۱۸) همسو می‌باشد.

براساس نتایج تحقیق، ایفای نقش رهبری به جای مدیریت از سوی اولیای هنرستان‌های تربیت بدنی در اولویت چهارم از عوامل رفتاری مؤثر بر کارآفرینی دانش‌آموزان قرار دارد. درحقیقت باید بین مدیریت و رهبری تمایز قائل شد؛ چراکه مدیریت صرفاً سازمان‌دهی است و رهبری امری انسانی می‌باشد. به بیانی بهتر، تکیه مدیریت بیشتر به سازمان و تکیه رهبری بر انسان‌هاست؛ مدیریت حالت سنتی دارد و تصمیمات و رفتار خود را براساس قانون و به شکلی ثابت تنظیم می‌کند ولی تصمیمات و رفتار رهبری بر پایه ضرورت زمانی و اقتضات محیطی است. از این‌رو توصیه می‌شود اولیای

هنرستان‌های تربیت بدنی و به‌ویژه معلمان و مربیان به دلیل ارتباط نزدیک و تنگاتنگی که با دانش‌آموزان دارند، به‌عنوان رهبر و نه‌مدیر در برخورد و هدایت دانش‌آموزان بالأخص در کشف و هدایت استعداد‌های آنها عمل کنند و از این طریق سیر زندگی دانش‌آموزان را در مسیر کارآفرینی قرار دهند. علاوه بر این باید توجه داشت چنانچه رفتار اولیای هنرستان‌های تربیت بدنی با دانش‌آموزان در قالب نقش رهبری و نه صرفاً مدیریت باشد می‌تواند الگوی مؤثری در دانش‌آموزان هنرستان‌های تربیت بدنی به وجود آورد که آنها هم در آینده نقش رهبری را به جای مدیریت صرف برگزینند و مسیر کارآفرینی موفق‌تری را تجربه کنند. نتایج پژوهش از این نظر با یافته‌های (صادقی و همکاران، ۲۰۱۵) همسو می‌باشد ولی با برخی یافته‌های (شاکری سیه‌کمری و همکاران، ۲۰۱۸) و (صادقی و همکاران، ۲۰۱۵) همخوانی ندارد.

براساس نتایج تحقیق، وجود نظام ارتباطات مؤثر بین اولیای هنرستان‌های تربیت بدنی و دانش‌آموزان در اولویت پنجم از عوامل رفتاری مؤثر بر کارآفرینی دانش‌آموزان قرار دارد. درحقیقت وجود نظام ارتباطات مؤثر بین اولیای هنرستان‌های تربیت بدنی و دانش‌آموزان از این جهت اهمیت دارد که آنها ارتباط نزدیک و مستمری با دانش‌آموزان دارند. از این‌رو چنانچه بخواهیم دانش‌آموزانی کارآفرین تربیت کنیم ضروری است این ارتباط به‌گونه‌ای باشد که دبیر و مربی به هر یک از دانش‌آموزان به‌عنوان یک انسان و نه به‌عنوان عضوی از یک گروه یا یک کلاس توجه داشته باشد و به فرد دانش‌آموزان از زاویه‌ی فردیت بنگرد. افزون بر این، دبیران و مربیان هنرستان‌های تربیت بدنی باید بتوانند روابط انسانی و عاطفی بسیار نزدیکی بین خود و دانش‌آموزان برقرار کنند، چراکه روابط صمیمانه بین مربی و دانش‌آموز باعث می‌شود که دانش‌آموزان آزادانه اظهارنظر کنند و اشکال و انتقاد را مطرح سازند که این مسأله در بارور کردن استعداد‌های دانش‌آموزان و زمینه‌سازی کارآفرینی آنها در آینده نقش دارد، چراکه در غیر این صورت، دبیر و مربی از کنه برداشت‌ها، ادراک‌ها، تجربه‌ها و تلقی‌ات دانش‌آموزان نسبت به محتوای آموزش باخبر نمی‌شوند و تا دبیر و مربی در تجربه‌ی یکایک دانش‌آموزان حضور نیابند، از درک چنین تجربه‌ای عاجز خواهد ماند. نتایج پژوهش حاضر با یافته‌های تحقیق (سیکولا-لینو و همکاران، ۲۰۱۰) همسو می‌باشد.

براساس نتایج تحقیق، تعامل مؤثر و پیوسته اولیای هنرستان‌های تربیت بدنی با والدین دانش‌آموزان در اولویت ششم و آخر از عوامل رفتاری مؤثر بر کارآفرینی دانش‌آموزان هنرستان‌های تربیت بدنی کشور قرار گرفت. با این وجود باید پذیرفت ارتباط اولیای هنرستان‌های تربیت بدنی (مدیران و معلمان) با والدین دانش‌آموزان نقشی مهم در موفقیت دانش‌آموزان و کنترل آنها در شرایط مختلف در هنرستان دارد. به همین دلیل هم مدیران و هم معلمان بایستی به شکل‌های مختلف سعی کنند که یک ارتباط مؤثر و پیوسته با والدین دانش‌آموزان داشته باشند که این ارتباط می‌تواند در قالب انجمن اولیا و مربیان و یا در قالب تماس‌های تلفنی و ارتباطات اینترنتی باشد. اما در هر صورت ارتباط با والدین برای معلمان و مدیران بسیار مناسب و در نتیجه کار آنها تأثیرگذار است؛ چراکه چینی‌تعلیمی می‌تواند منجر به شناخت بهتر توانایی‌ها و همچنین نقاط ضعف دانش‌آموزان گردد و همکاری دوجانبه را در رشد قابلیت‌ها و توانایی‌های دانش‌آموزان و کاهش نقاط ضعف آنها منجر شود که این مسأله می‌تواند در هدایت و سوق دادن بهتر و مؤثرتر دانش‌آموزان در مسیر کارآفرینی در آینده کمک‌کننده باشد. این عامل براساس نظر خبرگان پژوهش‌شناسایی گردید و از این‌رو تحقیقی که این عامل را بر کارآفرینی دانش‌آموزان مورد بررسی قرار داده باشد، یافت نشد تا همسویی یا عدم همسویی نتایج آن با تحقیق حاضر عنوان گردد.

تشکر و قدردانی

از تمامی مسئولین و کارشناسان فنی و حرفه‌ای وزارت آموزش و پرورش، مسئولین و کارشناسان فنی و حرفه‌ای در سازمان پژوهش و برنامه‌ریزی آموزش و همچنین معاونت تربیت بدنی و سلامت آموزش و پرورش استان‌ها که در انجام این پژوهش همکاری کردند، تشکر و قدردانی می‌شود.

References

- Abdullahi, H., Aghamohammadi, J., Abbaspour, A., & Delavar, A. (2017). Analysis of entrepreneurial personality traits among ninth grade students in the first year of secondary education in Kurdistan province. *Quarterly Journal of Innovation and Creativity in Human Sciences*, 7(1), 49-70. <https://www.sid.ir/paper/520744/>
- Aghajani, H. A., & Hosseinzadeh Otaqsara, S. A. A. (2010). Causal model for determining the effects of personal characteristics on entrepreneurship. *Quarterly Journal of Culture Strategy*, 3(10 & 11), 179-200. http://www.jsfc.ir/article_44081_bd25d5e4247404ee14df2403f4602a68.pdf
- Altinay, L., Madanoglu, M., Daniele, R., & Lashley, C. (2012). The influence of family tradition and psychological traits on entrepreneurial intention. *International Journal of Hospitality Management*, 31(2), 489-499. <https://doi.org/10.1016/j.ijhm.2011.07.007>
- Bahmani, N., Arasti, Z., & Hosseini, S. R. (2020). Comparative study of entrepreneurship education in elementary school in selected countries and presenting a model for Iran. *Quarterly Journal of The Macro and Strategic Policies*, 7(28), 630-645. <https://doi.org/10.32598/JMSP.7.4.6>
- Dehghan, R., Talebi, K., & Arabioun, A. (2012). Organizational Entrepreneurship And Innovation At Medical Sciences Universities of Iran [Original Research]. *Payavard Salamat*, 6(1), 22-33. <http://payavard.tums.ac.ir/article-1-42-en.html>
- Elert, N., Andersson, F. W., & Wennberg, K. (2015). The impact of entrepreneurship education in high school on long-term entrepreneurial performance. *Journal of Economic Behavior & Organization*, 111, 209-223. <https://doi.org/10.1016/j.jebo.2014.12.020>
- Goudarzi, M., Jalali Farahani, M., Rajabi, H., & Hamidi, M. (2016). Analyzing behavioral factors affecting the development of entrepreneurship of management sport students. *Organizational Behavior Management in Sport Studies*, 3(3), 45-53. https://fmss.journals.pnu.ac.ir/article_3096.html?lang=en
- Hamidi, M., Vahdani, M., Khabiri, M., & Alidoust, E. (2017). Developing a Strategic Plan for Physical Education and Sports Activities at the Ministry of Education [Research]. *Quarterly Journal Of Family and Research*, 14(1), 33-50. <http://qjfr.ir/article-1-242-en.html>
- Holienka, M. (2015). Entrepreneurial Environment in Slovakia: Multi-Perspective Comparison with Innovation-Driven Economies. *Procedia Economics and Finance*, 34, 437-444. [https://doi.org/10.1016/S2212-5671\(15\)01652-4](https://doi.org/10.1016/S2212-5671(15)01652-4)
- Hosseini, M. H., & Keshavarz, E. (2018). Identifying and ranking factors affecting organizational entrepreneurship with the aim of improving company performance using the fuzzy hierarchy technique (case study: spring manufacturing industry)(Scientific article of the Ministry of Science) [Research]. *Journal of Human Resource Management in the Oil Industry*, 9(36), 213-242. <http://iieshrm.ir/article-1-388-en.html>
- Hosseinpour, M. (2018). Cultural and economic challenges in technical and vocational conservatories. *Quarterly Journal of Technical and Professional and Vocational Training Development* 13(3), 30-39.
- Mahdi, R., & Barani, S. (2020). Analysis of the Position of Technical and Vocational Educations and Skill Training in Iran's Scientific Comprehensive Map. *Karafan, Quarterly Research Journal of Technical and Vocational University*, 16(2), 15-32. https://karafan.tvu.ac.ir/article_105070.html?lang=en
- Mirkamali, S. M. (2014). *Educational leadership and management* (19th ed.). Yastoroon.

- Mohammad Kazemi, R., Ghasemi, H., & Rostam Bakhsh, M. R. (2012). Identifying and Analysis of Behavioral Barriers of Corporate Entrepreneurship in the Physical Education Organization. *Quarterly Journal of Sports Management and Motor Science Research*, 1(2), 89-100. https://smms.basu.ac.ir/article_19.html?lang=en
- Naveh Ebrahim, A. R., & Tandasteh, A. (2008). Study of entrepreneurship indicators among final year students in three branches: theoretical, Technical and Professional and vocational training (secondary schools of Garmsar city). *Quarterly Journal of Educational Leadership & Administration*, 2(2), 133-146.
- Paço, A. d., & Palinhas, M. J. (2011). Teaching entrepreneurship to children: a case study. *Journal of Vocational Education & Training*, 63(4), 593-608. <https://doi.org/10.1080/13636820.2011.609317>
- Potts, J., & Thomas, S. (2018). Toward a new (Evolutionary) economics of sports. *Sport, Business and Management: An International Journal*, 8(1), 82-96. <https://doi.org/10.1108/SBM-04-2017-0023>
- Sadeghi, H., honari, h., & mondalizade, z. (2015). A Survey of Behavioral Factors Affecting Sport Entrepreneurship Development in Iran. *Sport Management Journal*, 6(4), 671-681. <https://doi.org/10.22059/jsm.2015.53121>
- Sánchez Cañizares, S. M., & Fuentes García, F. J. (2010). Gender differences in entrepreneurial attitudes. *Equality, Diversity and Inclusion: An International Journal*, 29(8), 766-786. <https://doi.org/10.1108/02610151011089519>
- School Sport Australia. (2021). *School Sport Australia Strategic Plan 2021 to 2023*. https://www.lauriston.vic.edu.au/wp-content/uploads/2022/08/LGS_Strategic_Plan_2021-2023.pdf
- Secretariat of the Supreme Council of the Cultural Revolution. (2011). *Document of fundamental transformation of education (Holy Mashhad document)*. (). Secretariat of the Supreme Council of the Cultural Revolution of the Ministry of Education High Council of Education. <https://sccr.ir/Files/6609.pdf>
- Seikkula-Leino, J., Ruskovaara, E., Ikavalko, M., Mattila, J., & Rytkola, T. (2010). Promoting entrepreneurship education: the role of the teacher? *Education + Training*, 52(2), 117-127. <https://doi.org/10.1108/00400911011027716>
- Shakeri Siahkamari, S., Yar Mohammadzadeh, P., & Yarigholi, B. (2018). Identifying the mentality of entrepreneurial teachers towards the factors related to promoting entrepreneurial culture in schools. *Journal of School Administration* 6(2), 1-21. https://jsa.uok.ac.ir/article_60968_e534e71e26c024994eda0d6dadcca13a.pdf
- Shim, M. (2010). Factors influencing child welfare employee's turnover: Focusing on organizational culture and climate. *Children and Youth Services Review*, 32(6), 847-856. <https://doi.org/10.1016/j.childyouth.2010.02.004>
- Solesvik, M., Westhead, P., & Matlay, H. (2014). Cultural factors and entrepreneurial intention: The role of entrepreneurship education. *Education and Training*, 56(8/9), 680-696. <https://doi.org/10.1108/ET-07-2014-0075>
- Sookhtanlou, M. (2018). Analysis of Gender Differences on the Tendency to Entrepreneurship of Agricultural Students (Case Study: University of Mohaghegh Ardabili) [Research]. *Journal of Entrepreneurial Strategies in Agriculture*, 4(8), 13-22. <https://doi.org/10.29252/jea.4.8.13>
- Toghraiy, M., Mirvāhedī, S. S., & hashemi, s. (2019). Designing the entrepreneurial education model. *Educational Innovations*, 18(3), 59-82. <https://doi.org/10.22034/jei.2019.99317>

- Yaqubi Najafabadi, A. (2010). The need for entrepreneurship education in all levels of education. moshavere-madreseh. *Roshd School Counselor Education Quarterly*(20), 28-32. <https://www.magiran.com/paper/791767>
- Yetti, E., & Azizah, S. (2016, November). *Improved Creativity in Early Childhood through Entrepreneurship Educatio*. Proceedings of the 3rd International Conference on Early Childhood Education (ICECE 2016), <https://www.atlantis-press.com/proceedings/icece-16/25869362>